

»Når livet er så dejligt, vil jeg aldrig bytte det bort«

Af Juaaka Lyberth

Forfatteren og digteren Frederik Nielsen – Fari – fyldte 80 år den 20. september 1985. I den anledning giver Juaaka Lyberth et portræt af ham.

Frederik Nielsens første bog »Tûmarse« udkom i 1934, udgivet af Grønlands Styrelse. Dengang var det meget svært at få udgivet bøger, og faktisk var der kun udkommet to grønlandske romaner, Mathias Storch's »Sinnattugaq« (en drøm), der udkom i 1914, og Augo Lynge's »Ukiut 300-nngornerat« (300 år efter), der udkom i 1931. Og sandheden var faktisk den, at Fari på et tidspunkt havde opgivet at skrive sin bog færdig, fordi der ikke var nogen udsigt til at få den udgivet, og kun ved Knud Rasmussens mellemkomst blev den færdigskrevet og udgivet.

I sin erindringsbog »uvdlûne ingerlavigisavne« (dage i mit liv), som blev udgivet i forbindelse med hans 70 års fødselsdag, skriver Fari, at han faktisk var begyndt på et manuskript, men at han havde opgivet at skrive det færdigt, fordi han sikkert ikke kunne få det udgivet. På dette tidspunkt var han netop blevet færdig på Seminariet i Nuuk og var på videre-uddannelse på Tønder Seminarium.

Mens han gik på Tønder Seminarium begyndte han at arbejde for Knud Ras-

mussen – som oversætter af Inuit-sagn fra grønlandsk til dansk. »Mine oversættelser var selvfølgelig kun forberedende, fordi Kunuuti selv skrev dem igen på sit eget sprog. Selvom han var helt inde i det mundtlige grønlandsk, så havde han svært ved at læse det, hvorfor han havde brug for en hjælper, der kunne det«, skrev Fari i sine erindringer.

Frederik Nielsens nære kontakt til Knud Rasmussen begyndte i 1928, da han overtog Jakob Olsens arbejde som tolk; og den nære kontakt fortsatte faktisk til Knud Rasmussens død i 1933. Længe havde de to mænd siddet og arbejdet sammen og bare sludret efter endt arbejdstid, både i Knud Rasmussens hus i Hundested, hans hjem i Hellerup og på små restauranter, hvor der ikke kom så mange mennesker.

»En aften mens vi sad og snakkede om helt andre emner, sagde Kunuuti pludselig til mig: Hvis du har noget du selv har skrevet, så læs det op for mig. Jeg havde altid mit manuskript med dengang, så jeg kunne skrive videre på det, når lejlighed bød sig. Jeg tog det så op og læste en del af det for ham. Da jeg

var færdig lagde jeg det tilbage. Og siden glemte vi det fuldstændig«. Det var i 1928.

Fire år efter var Fari med i en tysk/amerikansk films optagelse i Uummannaq-distrikt som Knud Rasmussens assistent, hvor Knud Rasmussen var med-instruktør på kajak-scenerne.

»Kort efter hans ankomst spurgte han mig, om jeg var blevet færdig med min roman. Min roman? Åh, så kom jeg i tanke om, at jeg for nogle år siden havde læst det op for ham, som jeg var begyndt på at skrive, men siden havde jeg opgivet at gøre det færdig, fordi der ikke var udsigt til at få det udgivet. Men Kunuuti sagde til mig, at jeg måtte se at få det skrevet færdigt. Det gjorde jeg så i 1932/33, og så sendte jeg det til ham«.

Under sin sidste rejse til Grønland anmodede Knud Rasmussen så Grønlands Styrelse om at få Frederik Nielsens roman »Tûmarse« trykt. Brevet, som faktisk var en anmeldelse af bogen, var skrevet på Nordsøen den 29. juni 1933. Heri skrev Knud Rasmussen bl.a.:

»Hele bogens disposition er bygget op af en kunstner, der synes i besiddelse af gode litterære kundskaber, men ingensinde misbruger han sin kunnen, tværtimod har han forstået hele tiden at lægge ægte grønlandsk farve og stemning over sine billeder. Den moderne fortæller har først og fremmest tilegnet sig sagnenes tone, der gang på gang bryder frem i de realistiske skildringer«. Og Fari selv havde følgende kommentar: »Hans anmeldelse var i så rosende vendinger, at jeg i første omgang nærmest blev genert over dem. Men senere opfattede jeg dem som mesterens bedømmelse af sin elev.

Hvis han havde levet længere, havde han ganske givet opmuntret og vejledt mig meget mere«.

Frederik Nielsens korte men nære bekendtskab med Knud Rasmussen kom til at betyde meget for ham, både i hans daglige arbejde og i hans forfatterskab. Men hvem var han egentlig – den unge mand med »gode litterære kundskaber«?

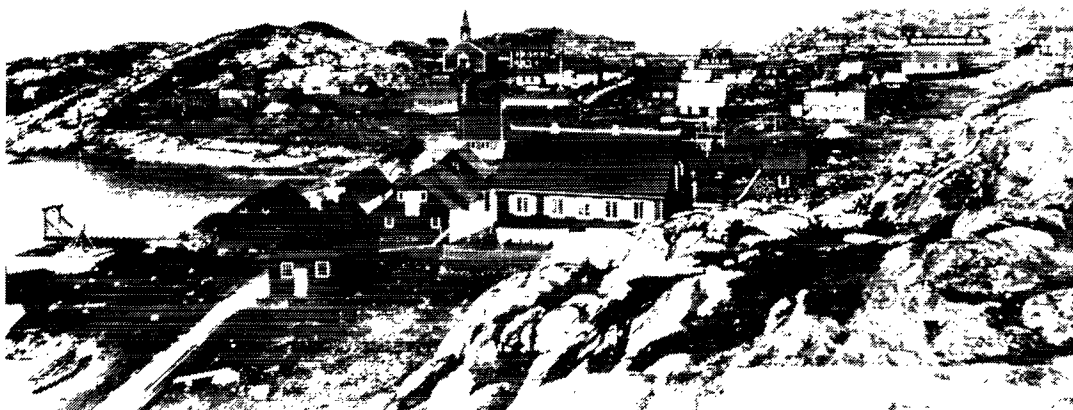
Faris barndom

Den 20. september 1905 blev Frederik Nielsen født i bygden Qoornoq ved kolonien Godthåb (Nuuk).

Da han var 4 år gammel døde hans far – »fanger og udliggerlærling« Niels Nielsen – ved en kajak-ulykke. Og da hans morfar Niels Holm, der var udligger i bygden, og hos hvem Fari og hans mor Ane boede, døde i 1911, var de nødt til at flytte til Nuuk.

Nuuk, som dengang havde knap 400 indbyggere, var det administrative center for Sydgrønland. Befolkningen levede af fangst og fiskeri til husbehov, og når skibene anløb kolonien om sommeren, skaffede de sig lidt ekstra ved at arbejde som daglejere. Nogle var ansat i handelen og i kirken, og endelig var der få danske familier, der sad på de få nøglestillinger der var. Foruden administration og trykkeri, hvor avisen Atuagagdliutit blev trykt, fandtes der i Nuuk Ilinniarfissuaq – Godthåb Seminarium. Alle så meget op til Ilinniarfissuaq, da det var Grønlands åndelige og kulturelle højborg.

Faris barndom i Nuuk adskilte sig ikke særligt fra datidens børn. Han og hans mor boede hos familie, og på grund af det grønlandske traditionelle

*Nuuk/Godthåb omkring 1920. Øverst til højre i billedet ses Ilinniarfissuaq, Grønlands Seminarium.
Foto: John Møller, KNK, Grønlands Landsmuseums billedarkiv.*

familiesammenhold led de ikke større nød end de andre, selvom de ikke havde en mandlig forsørger. Men en enkelt gang var de dog nødt til at henvende sig til kommunen for at skaffe et par bukser til den faderløse dreng. Det var en vinter, hvor familien ikke kunne skaffe skind nok, for at også Fari kunne få sig et par sælskindsbukser. Sådanne var uundværlige, hvis man skulle lege ude dengang, og det skulle man jo. »Men så sagde Juliaannaaraq, som var familiens kvindelige overhoved, til min mor: »Det kan ikke være sandt, at Fari, der er søn af en fanger, ikke kan få sig et par skindbukser. Gå ned til kommunen og forlang et par bukser til ham!« Og så fik jeg ganske rigtigt et par bukser. Det var den eneste gang vi fik hjælp fra kommunen. Men så fik jeg da også prøvet det.«

De store udenlandske begivenheder satte også børnenes fantasi i sving, når de legede – også dengang. Knud Ras-

mussens rejseberetninger var netop begyndt at udkomme, og naturligvis legede alle drengene, at de var på lange og farlige ekspeditioner. Men andre og mere alvorlige begivenheder havde også deres indvirkning på drengenes fantasi: »Vi kunne heller ikke undgå at blive påvirket af den græsk-tyrkiske krig i 1911–12. Vi stillede os op i to hold som skulle bekrige hinanden, hvor vi stillede os bag de høje snevolde. Så bekrigede vi hinanden i alletiders snebold-kampe, og vi havde det allerinderligste ønske om at lade som om vi dræbte de kristnes fjender«.

Ilinniarfissuaq

Til Ilinniarfissuaq kom de håndplukkede drenge, der i børneskolen havde vist særlige boglige kundskaber, og som man mente egnede sig til videreuddannelse. Meningen var at de skulle uddannes til kateketer. Det blev de også, men moti-

vationen hos den enkelte har ganske givet været en noget anden end netop det at blive kateket. I 1921 kom Fari ind på Ilinniarfissuaq.

»Jeg mener ikke, at man blev kateket-studerende fordi det var så attraktivt at blive det. Der var andre grunde til at man ville optages. For mit eget vedkommende – og sikkert for andres – var der ihvertfald en helt anden årsag. Hos et hvilket som helst ungt menneske opstår der altid en indre lyst til at bryde op fra de gamle, rejse og opleve nye steder. For unge der boede udenfor Nuuk var der rig mulighed herfor. Dette var ikke tilfældet for os. Men der var Ilinniarfissuaq, og den tiltrak mange unge mennesker. Havde vi ikke mulighed for at rejse til andre steder, så var Ilinniarfissuaq en mulighed, som vi kunne flytte til. Der kunne vi sammen med vore jævnaldrende udvide vores verden. En verden som var anderledes end den vi var flyttet fra«.

Men det var med nød og næppe Fari kom ind på Ilinniarfissuaq. Som barn havde han stammet voldsomt, hvilket var et stort problem for ham i skolen. Dengang havde man ikke forståelse for ordblinde og stammende børn, og som regel blev de betragtet som dovne, der ikke gad at lære deres lektier ordentligt, og følgelig blev de hårdt straffet både verbalt og fysisk.

For den unge Fari, der havde så megen lyst til at bryde op og opleve nye steder, og hvor hans eneste mulighed var Ilinniarfissuaq, som han kun kunne komme ind på ved gode tale- og læsefærdigheder, må det have været en voldsom kamp for at komme over sin stammen.

Men det lykkedes. Han kom ind og her begyndte en hel ny verden at åbne sig for ham.

På det tidspunkt var der ingen dansk undervisning i børneskolen, fordi faget ikke var medtaget i loven om den grønlandske menighed og skole af 1905. Og det blev den heller ikke, da loven blev revideret i 1925 (lov om Grønlands styrelse). Derfor var det meget svært for de studerende af 1921, da danskundervisningen begyndte på Ilinniarfissuaq:

»Vi blev ikke undervist i dansk talefærdighed, men snarere i skriftlige oversættelser fra dansk til grønlandsk. Undervisningen var meget mangelfuld. Jeg har stadigvæk mine »rettelsesbøger« (sådan kaldte vi vore stilehæfter), og i dem er der mange eksempler på hvor lidt dansk vi egentlig kunne. F.eks. skulle vi engang oversætte sætningen: »hvad er der i vejen?« De enkelte ord kendte vi: hvad (suna), i (me), vejen (avqusineq), så resultatet blev: suna avqusinermîpa? (= hvad ligger der på vejen?)«

»Engang mens vi gik i underskolen forlangte en af vore lærere at vi skulle oversætte et af H. C. Andersens eventyr. (H. C. Andersen er en af de sværeste at oversætte). Da vi ikke kunne komme videre i en sætning, som var meget svær at forstå – selv for folk der kunne rimeligt dansk – gik vores lærer og sagde, at hvis vi ikke havde oversat sætningen inden han kom tilbage, så ville han give os den laveste karakter. Der var intet at gøre – vi fik den laveste karakter.

Hvorfor jeg husker sådanne næsten ubetydelige episoder? Jo, vi følte at vi blev undervist for dårligt. I stedet for at blive undervist og vejledt blev vi stillet

Den kristne forening PIAK's unge mænd. Foreningen, som fra starten hed Peqatigingniat, fællesskabet, blev stiftet af kunstneren Stephen Møller 1907 i Nuuk, og den fik en stor udbredelse langs kysten. KNK, Grønlands Landsmuseums billedarkiv.

overfor opgaver, som vi ikke var i stand til at besvare. Vi gjorde os umage for at lære, men blev uretfærdigt behandlet.»

Disse begyndervanskeligheder blev dog overvundet som tiden gik, og de unge studerende kastede sig ud i bøgernes verden. Bøger som de ikke havde haft mulighed for at læse på grund af sprogbarrieren.

»Da jeg lærte at læse på dansk var en af de første bøger jeg læste den norske forfatter Bjørnsons bog »Arne«. Dens indhold var så rammende på de følelser jeg havde om at bryde op og opleve nyt, at jeg allerede dengang begyndte at oversætte et af hans digte. Resultatet blev min grønlandske version af digtet: Qaqqarsuit ungataanni (undrer mig om, hvad jeg finder bag de høje fjelde)«.

Denne ungdommelige trang til at rejse blev et af de karakteristiske træk i Frederik Nielsens forfatterskab. Det førte da også til, at Fari og hans jævnaldrende begyndte at fortolke vore sagn og myter lidt anderledes end de gængse opfattelser. Et godt eksempel er sagnet om manden fra Aluk: Alummiu.

I sagnet fortælles der om manden, der elskede sin boplads så meget, at han aldrig rejste væk fra den, selv når hans bopladsfæller tog ud til deres sommerpladser. Men hans unge søn pressede ham til en længere rejse. De tog så afsted i deres umiaq, men faderen savnede sin hjemegn så meget, at de tilsidst måtte vende hjem. Og hans gensynsglæde var så stor, at hans hjerte brast, da han oplevede solopgangen fra sin boplads.

Seminaristerne spiller komedie. »Den smukke dame«, nr. 3 fra venstre, er Fari. KNK, Grønlands Landsmuseums billedarkiv.

»Jo, jo, selvfølgelig handler det om en mands kærlighed til sit land, men for mig er det primære budskab i sagnet: sønnens trang til at rejse og opleve nye steder der blev undertrykt af faderens kærlighed!« har Fari ofte udtalt.

Denne tolkning af sagnet er ofte blevet overskygget af den romantiske fortolkning af sagnet, nemlig om mandens kærlighed til landet. Men for Frederik Nielsen var der faktisk lighedspunkter mellem Alummiu's søn og Bjørnsons Arne.

Den unge digter og kateket

Seminarietiden, som varede frem til 1927, var en digterisk produktiv tid for Fari. Hans digtning i den periode var præget af spontanitet og ungdommelig

livsglæde. I følelsesbetonede nuancer beskrev han landets skønhed, og i sjove vendinger malede han et tidsbillede af 20-ernes Nuuk.

Hans digtning fra den tid er også inspireret af danske og andre nordiske digte, som de jo fik indsigt i på seminariet. Men der var også andre inspirationskilder, nemlig de grønlandske folkefortællere, hvoraf der var en del i Nuuk dengang.

»Dengang var der flere gode sagnfortællere i Nuuk, og jeg glæder mig altid i mindet om at have lært mindst to af dem at kende ganske godt.

De var Jákuaaraq (Jakob Eugenius) og Isåja (Isaias Martens). Når vi havde tid inviterede vi dem til Ilinniarfissuaq og lod dem fortælle. Ellers kom de ofte af

sig selv og besøgte os efter skoletid. Især var det Isâja, der kom og besøgte os i vores kateket-elev bolig. Måske skyldtes det at han selv havde været kateket hos brødre-missionen».

Naturligvis var der også andre f.eks. Êvfarssuaq fra Kangeq. Han kunne fortælle – ganske vist ikke ligefrem grønlandske myter og sagn – men han kunne de gamle Atuagagdliutit udenad.

I 1927 blev de studerende udlært og ved en højtidelighed i kirken ordineret til kateketer. Det var en lykkelig dag for Fari: »Efter vi havde afsluttet festen i gymnastiksalen gik jeg som sædvanlig op til bakken. Der sad jeg og nød synet mod nordlandet med det blikstille hav, og efter at have lyttet til havlitternes sang, kunne jeg ikke lade være med at slutte den dag med disse ord: »Når livet er så dejligt, vil jeg aldrig bytte det bort!« (taama inuuneq nuannersigimmat allamik taarsernianngilara!).

Efter kateket-uddannelsen blev Frederik Nielsen sendt til Danmark sammen med en anden studie-kammerat Gabriel Møller. Dengang kunne der kun sendes to personer på videreuddannelse til Danmark. Det havde længe været besluttet, at Fari skulle være den ene, men hvem der skulle være den anden blev først afgjort efter en prøve. Men hvad var formålet med at sende ham til Danmark, og hvordan så den unge katekets fremtidsudsigter ud?

»Jeg var ikke helt klar over med hvilke formål man sendte mig til Danmark. Og jeg selv var heller ikke klar over, hvilke forestillinger jeg havde om min fremtid.

Jeg kunne regne med at være i Danmark to år, og i den tid skulle jeg bo hos en fremmed familie, enten præst eller lærer, og når jeg så vendte tilbage til Grønland kunne jeg virke som kateket og lærer et eller andet fremmed sted, indtil man fandt ud af, at jeg var blevet modnet nok til at blive præst. Derefter kunne jeg så sendes frem og tilbage til forskellige steder, hvor jeg skulle arbejde. Sådan så mine fremtidsudsigter ud, hvis jeg havde tænkt i de baner. Men jeg tænkte slet ikke på fremtiden. Det vigtigste for mig var, at jeg skulle rejse. At jeg skulle rejse til et sted »bag de høje fjelde«.

Men denne fremtidsudsigte kom ikke til at holde stik. Om det var tilfældigheder eller skæbnens vilje eller noget andet er det ikke til at sige noget om. Det blev nemlig ikke to år i Danmark men fire, og i stedet for den udvidede kateket-uddannelse kom Fari hjem med dansk lærereksamen fra Tønder Seminarium, som den første grønlænder der fik en sådan uddannelse.

Grundtvig, sameksistens samt myter og sagn

Det første år i Danmark blev brugt først og fremmest til at forbedre de to kateketers dansk-kundskaber. Fem af ugens dage fulgte de overlærer Kirkegaards undervisning i dansk i Gl. Holte's børneskole. Om eftermiddagen blev de undervist i regning og naturvidenskab hos overlærer Hørning, og en gang om ugen tog de til København for at blive undervist i kristendomskundskab hos de to tidligere provster og ledere af Ilinniarfissuaq Schultz-Lorentzen og Frederik Balle. Og når de ikke var inde og læse

brugte de deres fritid på Vedbæks fodboldbane.

Det første år, som blev betragtet som forberedende, var ved at slutte, uden at de to studerende fik at vide, hvad de så skulle undervises i, men så kom Schultz-Lorentzen på besøg en dag:

»Han spurgte mig, hvad jeg ville synes om at begynde at gå på et dansk seminarium og tage dansk lærereksamen. Ingen grønlander havde taget sådan en eksamen før. Hvis jeg ville, var der plads til mig på Tønder Seminarium, og jeg kunne starte i den første af de tre klasser, d.v.s. at jeg skulle springe den forberedende præparandklasse over. Seminariet i Tønder havde ellers krævet, at jeg som alle andre studerende først skulle igennem præparandklassen, men Kirkeministeriet, hvor vi hørte under, havde ment, at min kateket-uddannelse fra Ilinniarfissuaq var forberedelse nok.

Hvad skulle jeg sige? Jeg kunne selvfølgelig ikke undgå at føle stolthed over, at man mente jeg egnede mig til en uddannelse, jeg i min vildeste fantasi ikke havde drømt om. Jeg sagde ja. Måske kunne jeg heller ikke stå imod fristelsen om at skulle blive den første grønlander, der fik en sådan uddannelse«.

Og i sommeren 1928 tog Frk. Nielsen til Tønder for at starte på seminariet. (»De andre studerende var kommet til stationen for at hente en vis frk. Nielsen fra Grønland. Fordi jeg altid underskrev mit navn med Frk. Nielsen havde de forestillet sig en hel anden person end den spinkle mand, der kom til Tønder, og som ikke så særlig grønlandsk ud.«)

Det var nærmest tilfældigt, at Fari blev placeret i den fjerneste krog af

Danmark, nemlig Tønder, Sønderjylland. Tilfældet var, at Schultz-Lorentsen kendte rektoren i Tønder Emil Albrecht. Men dette »tilfælde« kom til at præge Frederik Nielsen senere på to punkter i hans livssyn.

Allerede på Ilinniarfissuaq havde Fari været meget imponeret af Grundtvigs tanker, både hvad angik det folkekulturelle oplysende, og de religiøse tanker. I Tønder kom han nærmest til at opleve disse tanker i praksis, da han i de tre år han gik der boede hos en »helt igennem Grundtvigiansk familie« – lærerparret Olav Schrøder og deres børn.

Den første tid på seminariet i Tønder var naturligvis svær, fordi tiden på Ilinniarfissuaq ikke havde været forberedende nok. Men det var et problem, som kun kunne overvindes ved flid og dygtighed. Og Frk. Nielsen fra Grønland var både flittig og dygtig, og snart var han et afholdt og værdsat menneske i Tønder, og ofte var det ham, der slog tonerne an på orglet ved seminariets fælles morgenbønner.

Foruden den Grundtvigianske livsopfattelse, så var der en anden ting som kom til at gøre stærkt indtryk på Fari, nemlig det, at to forskellige etniske grupper kunne leve side om side uden at gøre hinanden fortræd.

»Der var både danskere og tyskere i Tønder. Og skal man dømme efter byrådets sammensætning, så havde de tysksindede flertal. Både det danske sprog og det tyske sprog blev brugt i hverdagen, men der var ingen misstemning imellem de to folk. I Tønder lærte jeg at forstå, at der sagtens kan eksistere flere forskellige folk i det samme rige, uden at

Seminaristerne fra 1925. Fari er nr. 5 i bageste række. KNK, Grønlands Landsmuseums billedarkiv.

man behøver at diskriminere eller mishage hinanden. At man ikke behøvede at være den dominerende part – så længe man ikke ønskede at ødelægge det fredelige forhold. Kun når den ene gruppe begynder at sætte sin etniske baggrund så højt, at den begynder at forsøge at herske over den anden, da brydes freden».

Dette emne: to folk, to sprog og to kulturer i et samfund, blev et af Frederik Nielsens hovedtemaer i hans senere forfatterskab.

Problematikken var jo ikke ukendt for ham der var vokset op i Nuuk. I Grønland var der stærke nationale følelser efter århundredeskiftet; og generationen

før Fari på Ilinniarsissuaq havde beskæftiget sig med spørgsmålet intenst i deres sange og digtning, foruden at debatten »om at være grønlænder« var et yndlings-tema i 20–30-ernes tidsskrifter som f.eks. i »Avangnâmioq«.

Identitets-problemet er således ikke kun begrænset til vor tids Grønland. Problemet fandtes allerede i vore sagn om nordboerne, og Fari havde fra Knud Rasmussen forstået, at identitetsproblemet også fandtes hos Inuit i Canada i forhold til indianerne.

Problematikken indeholder to ting. For det første: »Hvem er jeg«-spørgsmålet. Individets identitetsproblemer i forhold til en bestemt (eller flere) etni-

ske grupper. For det andet: en etnisk gruppes kamp for ikke at blive opslugt af en anden etnisk gruppe.

Den intellektuelle Frederik Nielsen så løsningsmodellen på dette problem i Tønder, og det var denne fredelige sameksistens han senere som politiker stod for.

Men forfatteren Frederik Nielsens løsningsmodel på samme spørgsmål var noget anderledes i hans hovedværk »Ilissi tassa nunassarsi« (Dette er jeres land) og i den efterfølgende roman »Siulittuutip eqquunnera« (Spådommens opfyldelse), og først i den anden efterfølgende roman »Inuiaat nutartikkat« (Det nye folk) blev tonen mere forsonlig, og tilpasset til hvad han stod for som politiker.

I »Ilissi tassa nunassarsi« og i »Siulittuutip eqquunnera« behandler Fari identitets-spørgsmålet i sin genfortælling af vore sagn om mødet med nordboerne, om de forskellige kampe der stod imellem de to folk, både omkring Vesterbygden og Østerbygden. Og individets identitetsproblemer beskrev han i sin genfortælling af sagnet om Navarana.

Navarana var i Frederik Nielsens roman datter af en nordbofangstmand, Arnald, som blev taget til fange af Inuit. Under Inuits lange rejse sydpå, for at besætte det land »SILA« (den usynlige, men guddommelige kraft »luftens hersker«) havde lovet, og som varede i flere år, tilpassede Arnald sig Inuits levemåde og fik en Inuk-samleverske. »Hen imod foråret fik de en datter, og de gav hende navnet Navarana. Og hendes far, der var så overvældet af hendes skønhed gav

hende tilnavnet »pinnersoq« som på dansk betyder »den fagre«.

Efter ankomsten til Vesterbygden levede Inuit og Nordboerne, som efterhånden var blevet meget fåtallige, i fred med hinanden. Og Arnald genoptog sit landbrug. Tiden gik og Navarana voksede op og blev til en meget smuk kvinde, der var eftertragtet både af grønlændere og nordboer, men hun selv kunne ikke finde ud af hvilke af de to grupper, hun hørte til. I et jalousi-drama dræbte den grønlandske bejler sin nordborival, og Navarana tog sit eget liv. Derefter begyndte gensidige hævnaktioner og endte, som det er fortalt i vore sagn, med, at nordboerne blev fordrevet. Som et af de store slag mellem nordboerne og Inuit genfortalte Fari sagnet om Ameralik. Nordboerne ved Vesterbygden blev fordrevet, men det fik en tragisk slutning for den mand, som havde været fører for Inuit under slaget – Pükerdluk. Han blev sindssyg og døde. I krig er der ingen vindere.

I den efterfølgende bog »Siulittuutip eqquunnera« (Spådommens opfyldelse) fortsatte dysten mellem nordboerne og Inuit omkring Østerbygden. Også her har Frederik Nielsen brugt sagnene på sin måde, men han lod dem altid ende som de var fortalt, og således gik spådommen om at »det er jeres – og ikke andres – kommende land« i opfyldelse. Men hvad var det for et spådom?

Dette løfte kom allerede i Frederik Nielsens roman »Ilissi tassa nunassarsi«. I denne bog havde Fari ved at genfortælle og omskrive Inuit myter og sagn bl.a. fra Knud Rasmussens 5. Thuleekspedition bygget en spændende og

Fari en vinterdag i Nuuk. KNK, Grønlands Landsmuseums billedarkiv.

meget realistisk fortælling om den sidste store folkevandring fra Amerika til Grønland. Den folkevandring vi idag kalder for Thule/Inugssuk-kulturen. Bogen er inddelt i tre hovedafsnit nemlig 1) det gamle land, 2) det nye land og 3) mødet med nordboerne. Og jeg har allerede nævnt de to efterfølgende romaner.

Spådommen om at dette store land skulle være grønlændernes og ikke andres, lod han allerede sige i begyndelsen af romanen gennem åndemaneren Avataq, som er hovedperson i bogens første del. Avataq havde netop været på åndemaning for at finde ud af om der

virkelig fandtes det store land hinsides havet, hvor menneskene kunne leve i fred. Og det var der. Efter at have beskrevet landets skønhed og rigdom på fangststyr slutter Avataq med følgende ord:

»— her er tyst, jeg hører kun mit åndedræt. —

Min ånde giver sig til at tale:

Nu så du kun en stump af landet,
dette store land er bestemt for jer,
dette er jeres — og ikke andres —
kommende land.

Skynd jer at befolke det,
sydfra er nogle draget afsted for at
sætte bo.

Hvis de har slået sig ned, så fordriv
dem,

dette land er jeres hjemland i al fremtid.«

Med nordboernes fordrivelse fra Østerbygden gik spådommen i opfyldelse, men dermed gik historien ikke i stå. I slutningen af »Siulittuutip eqquunera« beskriver Frederik Nielsen hvalfanger-tiden, og han lader bogen slutte således. I tidsperioden var han nået frem til 1721:

»Efter ammassat-fangsten tog de tilbage til Kangeq, og en af dagene råbtes der om skib. Hvilket skib kunne det mon være? Måske en hvalfanger, for sådanne anløb jo nogle gange Kangeq-området. Da skibet var alene og ikke så ud til at være farligt, sejlede flere kajakker det imøde, og blandt dem Uliúnāq's barnebarn. Da de nærmede sig skibet, begyndte de at prøve at finde ud af, hvor skibet kom fra. Og da så de, at der på skibet både var kvinder og børn, og

midt imellem dem stod en høj og alvorlig mand, men både kvinderne og børnene smilede og vinkede til dem. Et besynderligt syn. Men netop derfor så de ikke ud til at have ondt i sinde. Grønlænderne blev både glade og følte sig smigret, gengældte deres vinken, smilede og lo. Og da de andre gennem deres vinken lod forstå, at de ville have kendtmænd, gik Uliúnâq's barnebarn, sammen med en anden, ombord. Da de kom op på skibet, talte den alvorlige høje mand, der syntes at være far til børnene, til dem. Men de forstod ikke et ord af hvad han sagde. Men senere forstod de, at manden havde tiltalt dem på det samme sprog som de andre nordboere, der for mange år siden boede i landet. Han ville vide om de kunne forstå ham. Ved siden af ham stod de nysgerrige drenge, og hver gang grønlanderne sagde noget, abede de efter. Men når de ikke kunne forstå, drejede de samtalen i latter. Men manden, som tilsyneladende var deres far, viste ikke engang tegn på smil.

For mange mange år siden førte Aṽataq sit folk til deres nye land. Og det blev en af hans efterkommere, der førte skibet mod land, med de mennesker ombord, hvis budskab var det: endelig fred mellem mennesker».

Det var Hans Egede og med ham kristendommen, der ankom til Grønland.

Lærer og lyriker

De tre år i Tønder gik hurtigt, og Fari afsluttede sin læreruddannelse i 1931 med »ikke så ringe resultater« sådan som han selv betegnede det. Og jeg har allerede nævnt hans bekendtskab med

Knud Rasmussen. Dette betød oså en del for Fari's prestige.

»Mens jeg gik i Tønder, kom Kunuuti og besøgte mig et par gange. Jeg mener at det var i 1929. Han sendte telegram til mig med besked om, at han vil komme til mig med sin sekretær, så jeg kunne være ham behjælpelig med nogle oversættelser. Jeg mener, at jeg dengang steg kolossalt i mine medstuderendes øjne, da en så berømt mand ville komme til mig af sig selv. Dengang oversatte vi i fælleskab vedtægterne for fangerrådet i Avanersuaq. Anden gang han var i Tønder, var det samme efterår, da han holdt foredrags-tourne i Sønderjylland. Og der var stor overvågenhed omkring hans foredrag. Og jeg var sammen med ham, da han afsluttede sine foredrag i Sønderborg«.

De efterfølgende år frem til 1947, var Frederik Nielsen først og fremmest efterskole- og seminarielærer. Fra Tønder blev han sendt til Aasiat, hvor han var efterskolelærer frem til 1936. Derefter flyttede han til Nuuk og arbejdede på Ilinniarfissuaq indtil 1946, hvorefter han overvintrede i Danmark, før han flyttede til Qaqortoq og blev leder af efterskolen der.

I denne periode var Frederik Nielsens forfattermæssige virksomhed »kun« koncentreret omkring digtning og poesi.

I 1943 udgav han digtsamlingen »qilak, nuna, imaq« (himlen, landet, havet). Og i 1948 udgav han digtsamlingen »Arnavaraq«. En omskrivning af Snehvide til grønlandske forhold på en digterisk måde.

I den periode udviklede Fari en digtform, som kan kaldes for lyrisk-poesi.

*Fari har for sine arbejder fået tildelt flere bædersbevisninger. I 1972 modtog han Det grønlandske Selskabs Rink-medalje.
Foto: Svend Møller, A/G.*

Han digtede om naturen, om følelser
mand og kvinde imellem, og han gen-

fortalte vore gamle myter og sagn i
begejstrede vendinger. Og mange af

hans digte var ikke beregnet til at blive sunget, sådan som det var skik. »Et digt's budskab fremstår meget klarere, når det bliver sagt uden melodi« har han ofte sagt.

Når jeg nævnte, at Fari's forfattermæssige arbejde »kun« havde været digtning, så skal dette ikke forstås sådan, at han havde manglet noget at lave. Tværtimod. Den unge lærer havde haft nok at se til udover sit faste arbejde. »De ugentlige undervisningstimer var fastsat til 36. Men ofte blev de overskredet, da vi måtte træde til i de timer, som man ikke havde lærer til. Dette var mest mærkbart, når efterskolelederen, som samtidig var skolekonsulent for Nordgrønland, tog på tjenesterejse.

Aftenskoleundervisningen var vi startet på, og der underviste vi uden løn. Foruden undervisningsarbejde måtte vi arbejde som tolke. Og så skulle vi lave undervisnings-materialer samt oversætte danske bøger til grønlandsk. Alle disse ting lavede vi uden honorar, fordi det blev betragtet som en del af vores arbejde. Vi havde nok nogle gange tænkt på at kræve lidt, men det blev aldrig til noget, nok fordi vi syntes at vores arbejde var så spændende.« Det var i Aasiaat.

Da han kom til Nuuk blev han skolekonsulent for Sisimiut, Maniitsoq, Nuuk og Pamiut's skoledistrikter. Det samme blev han for skoledistrikterne Nanortalik, Qaqortoq og Narsaq, da han blev efterskoleleder i Qaqortoq.

I Qaqortoq begyndte han også at komme ind i det politiske liv. Og det startede med, at han blev udpeget til at være sysselmand i 1948.

Politikeren

Sysselrådet var oprettet i 1925 og dets funktion var at virke som en slags overøvrighed og mellemed mellem landsrådene og kommunerådene. Dets arbejdsområder var at tage sig af ansøgninger om byggeri- og erhvervsstøttelån, tildeling af socialhjælp, faderskabssager, ikraftsættelser af de kommunale vedtægter. Desuden skulle sysselrådet gennem forskellige udvalg kontrollere om skolerne, sundhedsvæsenet, kirkegårde o.s.v. fungerede som de skulle. Endelig var sysselmanden en slags politimester i byen, og frem for alt sad han sammen med to andre sysselmænd som dommere i sysselretten. Så Frederik Nielsen havde nok at se til både som efterskoleleder, skolekonsulent for Sydgrønland og sysselmand i Qaqortoq. Og på det tidspunkt begyndte det grønlandske samfund at ændre sig fundamentalt.

Allerede før 2. verdenskrig var der hos befolkningen en almindelig mening om, at der måtte ske ændringer med hensyn til Grønlands statsretslige status. Således rejste 4 repræsentanter fra de to landsråd til København i 1939 for at starte på de indledende drøftelser med Rigsdagens Grønlandsudvalg om de krav, man fra grønlandsk side stillede omkring de kommende reformer.

Under anden verdenskrig blev forbindelsen til Danmark brudt, men samtidig blev landets isolation med omverdenen åbnet, da amerikanerne kom til Grønland og byggede deres baser. Og da krigen var overstået var kravet om reformer mere udtalte blandt befolkningen. Man ønskede en klarhed af landets status. Blandt dem der deltog i den offent-

1984 modtog »sprogets mester« Fari Hjemmestyrets Kulturpris for den kulturarv, han har givet sine landsmænd.
Foto: Søren Madsen, Alfa Foto.

lige debat var Frederik Nielsen, som i Grønlandsposten skrev således: »Vi vil stille krav om, at Grønlands forbindelse med Danmark bliver klart præciseret . . . udgør vi en del af Danmark med dansk indfødsret, eller udgør vi en kolonibefolkning med specielle love?» (G/P. p. 6. 1945).

I 1945 rejste 6 repræsentanter for landsrådene til Danmark for at genoptage drøftelserne med Rigsdagen og Grønlands Styrelse. De rækker af møder, der fulgte efter, resulterede i Betænkningen af 1946. Ifølge betænkningen skulle der sættes nogle reformer igang. Dette skulle ske over en femårig periode, og når de fem var gået skulle man til den tid se tiden an.

Men betænkningen indfrie langtfra befolkningens ønsker. Blandt de utilfredse, som havde mulighed for at give luft for deres utilfredshed, var Frederik Nielsen, som i 1946/47 opholdt sig i Danmark. Skulle man følge Betænkningen, så skulle Grønland sættes tilbage til før-krigstilstand, tilbage til den tvedelte administration i Syd- og Nordgrønland, i modsætning til Eske Bruun's centrale styring under krigen. Og i Grønlands Styrelse var embedsmændene delt i to lejre. Den ene var den konservative fløj, der havde opbakning i Rigsdagens Grønlandsudvalg. Direktør Knud Oldendow stod for denne fløj. Og i den reformvenlige fløj samlede man sig omkring landsfoged Eske Bruun. Frederik Nielsen, som på et tidligt tidspunkt selv var utilfreds med Styrelsens formynderiske ledelse af Grønland og var skuffet over Oldendow, blev snart en af talsmændene for reformer i Grønland.

»Daugaard Jensens efterfølger som direktør for Styrelsen var Knud Oldendow. Allerede på et meget tidligt tidspunkt viste det sig, at han skulle meget svære tider igennem. Vi kendte ham fra da han var inspektør for Sydgrønland og senere landsfoged, og også gennem de bøger han skrev. Vi havde troet, at han ville følge med i tidens moderne ånd og styre landet ud fra disse kendsgerninger. Men snart viste det sig, at han allerede var kørt fast i samme gamle spor, som den afgåede direktør, som han så meget op til«.

Således skrev Fari i sine erindringer om Oldendow.

Og om Styrelsens almindelige ledelse af Grønland skrev han:

»Hvis man ligesom i gamle dage skrev i Atuagagdliutit ville man have skrevet overskriften: »Amerikanerne bragte store fordele med sig«. Tran var i mange år vor eneste energikilde til belysning. Vore formyndere i Danmark forbød brugen af petroleum, fordi de mente, risikoen for husbrand var for stor. Så lidt respekt viste man os på de steder, hvor man ellers kunne sætte nogle forbedringer ind. Men så kom amerikanerne med deres net-glødende petroleums lamper, der både gav masser af varme og lys. Men de skulle selvfølgelig passes, ellers osede de. Det var Aladdin-lamperne. Da disse så kom i handelen, bestemte Eske Bruun, at der nu måtte sælges petroleum til lysbrug. Og i lang tid var den almindelige morsomhed blandt befolkningen den, at man ikke havde hørt om én eneste husbrand forårsaget af petroleums-lamperne«.

'46 betænkningen var et stort diskussions-emne i Danmark i 46/47 både i pressen og i »Det grønlandske Selskab«. Ved Selskabets møder i dec. '46 og jan. '47 var Betænkningen udsat for så megen kritik, at direktør Oldendow meldte sig ud af Selskabet. Som allerede nævnt deltog Frederik Nielsen ivrigt i diskussionerne, og i '46 sagde han i Det grønlandske Selskab: »Jeg påpegede, at der nu måtte ske ændringer af Danmarks styring af Grønland. Man kan ikke i længden holde det grønlandske folk i isolation. Grønlænderne må ligesom andre samfund have mulighed for at gøre fremskridt«. Ligheden med Knud Rasmussens tanker var ikke til at tage fejl af.

I januar '47 indledte Fari debatten i

Selskabet, hvor han bl.a. foreslog nedsættelse af en større kommission, som skulle kulegrave hele Grønlandsspørgsmålet. Og som grundlag betragtede han '46 betænkningen som et godt udgangspunkt, og han mente iøvrigt, at en bredt sammensat kommission ville være det bedste middel til et grundigt reformarbejde i Grønland.

Disse »nye tanker« vandt naturligvis langt fra genhør hos den konservative kreds i Styrelsen. Direktør Oldendow mente, at en for bredt sammensat kommission bare ville forsinke Styrelsens daglige arbejde, og medlem af Rigsdagens Grønlandsudvalg Stegger Nielsen mente, at nedsættelse af en kommission ville betyde underkendelse af det arbejde Grønlandsudvalget og Styrelsen havde udført. Og begge anbefalede den langsomme femårige udviklingsplan frem for nedsættelse af en kommission. Det var i januar 1947. Men der gik faktisk kun et år, før det viste sig, at Fari og hans ligesindede havde haft ret, eller ihvertfald medvind i den danske befolkning.

Under landsrådenes fælleskonvent i 1948 deltog Frederik Nielsen som tolk. »Da jeg blev spurgt om jeg kunne være tolk for landsrådsmøderne til denne sommer sagde jeg ja, da jeg ikke kunne se, hvorfor jeg ikke skulle kunne det. Allerede på det tidspunkt var det mærkbart, at »der var noget i luften«.

Hen imod mødernes slutning ankom statsminister Hedtoft til Nuuk, og det viste sig at han havde noget meget vigtigt at meddele landsrådene. Efter at han havde talt om de grønlandske forhold meddelte han så til slut, at der skulle

nedsættes »en hurtigt arbejdende kommission«, og han ville gerne høre, hvad landsrådene mente om den sag.

Efter at landsrådene havde holdt et kort møde, gav de statsministeren et meget positivt svar. Som tolk havde jeg fantastisk travlt den eftermiddag. For alle disse meget vigtige udtalelser skulle først oversættes til begge sprog og læses op for begge parter, før de blev givet ud til pressen«.

(Alle de større dagblade i Danmark havde sendt journalister til Nuuk, ligesom Danmarks Radio havde gjort det. Løvrigt var det en vis K. B. Andersen som stod for reportagerne for DR. Han blev senere socialdemokratiets udenrigsminister).

I 1949 kom Frederik Nielsen for alvor ind i politik, da han blev valgt ind i landsrådet i Qaqortoq distrikt som Klaus Lynges stedfortræder. Klaus Lynge, der var medlem af landsrådet, var blevet syg, og da han ikke havde suppleant skulle der vælges en. Og uden vanskeligheder blev Fari valgt ind. Man kan måske sige, at han havde haft en god udgangsposition, fordi det var valgkredsens medlemmer i kommune- og sysselråd, som havde stemmeret til landsrådet, og Fari var sysselmand. Men i kolonien Grønland havde ikke alle og enhver stemmeret til de rådgivende organer på det tidspunkt. Men da Frederik Nielsen kom ind i landsrådet brugte han sin stemme til at kæmpe for at også »de almindelige mennesker i samfundet« fik deres demokratiske rettigheder. Han krævede at grønlænderne skulle være ligestillede med danskerne. Hvorfor skulle grønlænderne have

færre demokratiske rettigheder end danskerne?

Kommissionen blev nedsat – sådan som Fari og mange andre havde krævet det. Og landsrådenes repræsentanter blev endnu engang sendt ned til Danmark for at forsvare de grønlandske interesser. Men Frederik Nielsen var skuffet over et punkt. Og det var at nedsættelsen af kommissionen blev et tilbud fra dansk side og ikke et krav fra det grønlandske landsråd. Om de grønlandske repræsentanter, der rejste til Danmark i '48 kunne han ikke lade være med at skrive følgende:

»Senere kunne jeg ikke lade være med at undre mig over hvorfor netop de samme personer, som blev udpeget i '45 delegationen, blev valgt som landsrådenes repræsentanter i kommissionen. Det var jo ikke til at forstå, hvorfor man ikke allerede i '45 havde krævet nedsættelse af kommissionen, eller bare nævnt ideen som et ønske fra grønlandsk side. For det mest passende havde været, at kravet om kommissionen kom fra de grønlandske landsråds-politikeres side og ikke som et tilbud fra dansk side« (p. 111).

Kommissionen blev nedsat i 1949, og dens arbejde mandede ud i, at man i Grønland fik de almindelige demokratiske rettigheder, hvilket vil sige stemmeret i de forskellige rådgivende organer. Med hensyn til den fuldstændige ligestilling mellem grønlændere og danske krævedes der en grundlovsændring, hvorfor man var nødt til at vente, indtil revideringen af grundloven blev færdig til dansk folkeafstemning i 1952. Men det første skridt til et demokratisk Grønland

blev nået i kommissionens arbejde. Det var den nye lov om de grønlandske kommunalbestyrelser og landsråd. Til disse to råd var der valg i 1951, hvor alle voksne mennesker i Grønland for første gang havde stemmeret. Frederik Nielsen, som havde fået »smag for det politiske arbejde mens han var medlem som stedfortræder«, havde naturligvis opstillet, og det var ikke overraskende, at han blev valgt ind både i landsrådet og kommunalbestyrelse, og »endda med over 20 stemmer flere end min nærmeste konkurrent«.

Frederik Nielsens medlemskab af landsrådet varede kun fire år, men han kom til at sidde i meget betydningsfulde poster, som kom til at betyde meget for Grønlands videre udvikling. Sammen med Augo Lynge blev han udpeget til at være landsrådets repræsentant i Rigsdagens Grønlandsudvalg. Og i den egenskab kom han til at præge den del af den nye grundlovs arbejde, som kom til at berøre Grønland; og dermed ophævelsen af Grønlands status som koloni. Eller med andre ord: Indførelse af ligeberettigelse.

Frederik Nielsens mærkesager som politiker var bl.a. modernisering af erhvervene fiskeri og fåreavl. Forbedringer i sundhedsvæsenet og de sociale forhold, herunder bekæmpelse af folkesygdommen tuberkulose. Revision af lønarbejdernes og tjenestemændenes lønninger. Ny skoleordning med bl.a. indførelse af faget dansk.

Desuden gik han stærkt ind for, at Grønlands status som koloni skulle ophæves, og der skulle indføres alminde-

lige demokratiske rettigheder, og at landet skulle åbnes udadtil.

Udfra sådanne politiske målsætninger var Fari blevet karakteriseret som integrationisten. Men for at kunne forstå den politik han stod for, må man samtidig se på hans samtid og de almindelige (eller rettere manglende) politiske rettigheder og de sociale forhold i Grønland.

Det danske sprog blev indført i skolen. Det ved vi allesammen. Og med eftertidens bagklogskab har man kritiseret at den grønlandske skole er blevet for dansk. Og det med rette. Men at udviklingen var løbet løbsk kan manden jo ikke lastes for. Og der er to ting, man bør huske med hensyn til Fari og indførelse faget dansk i skolerne.

Under sin uddannelse både på Iliniartissuaq og i Tønder var Fari stødt på et problem, som han havde kæmpet sig igennem for at overvinde. Det var fremmedsproget dansk. Og han mente, at problemet ville have været meget mindre, blot han i børneskolen var blevet undervist i det. Denne hindring ville han gerne fjerne for den opvoksende ungdom.

Der var dog én grund til. Den intellektuelle læsehest Fari var blevet overvældet af bøgernes rigdom, da han blev i stand til at læse dansk. Grønlandske bøger var jo en stor mangelvare dengang. Og Fari ville gerne dele den rigdom med sine landsmænd.

Integration var det skridt der skulle tages for at opnå politiske rettigheder her og nu, men på længere sigt var Fari's vision at adskille statsmagten og det grønlandske landsråd. Disse tanker

Radiofonichefen ved mikrofonen. I elleve år var Fari chef for KNR, Grønlands Radio. Foto: Lars Josefsen.

fremførte han i tidsskriftet Grønland, da de 4 år som landsrådsmedlem var forbi.

Bl.a. skrev han, at landshøvdingen i længden ikke kunne være formand for landsrådet. Landsrådet burde have sin egen formand og opbygge sin egen administration. Dette var ikke en kritik af landshøvdingen eller af hans embedsmænd, men Fari mente at det ville styrke landsrådet, når det blev en selvstændigt politisk forsamling, som ikke hørte under landshøvdingsembetet, d.v.s. staten. Det var i 1955.

Kalaallit Nunaata Radioa

Det år var der valg til landsrådet. Han blev ikke genvalgt, og dermed sluttede Frederik Nielsens politiske karriere. Samme år fyldte han 50 år.

I 1956 blev Fari ansat som chef i Kalaallit Nunaata Radioa's nye radiofoni. Allerede i 1942 var Grønlands Radio blevet startet, og længe havde den trængt til et rigtigt radiohus. For at lære radioarbejde blev Fari og hele hans stab på 3 mand og en kvinde sendt til København, hvor de tilbragte to år i Danmarks Radio. I 1958 tog man det nye radiohus i brug, og med det startede en ny epoke i Grønland.

I tiden herefter fik Fari rig mulighed for at lave folkeoplysende arbejde gennem radioen. Han dyrkede sine gamle interesser ved at indsamle og indspille grønlandske folkesagn og gennem radioen begyndte han at etablere kontakt til stammefrænderne i Canada.

Som tjenestemand i staten skulle Fari gå på pension på sin 60 års fødselsdag, men efter opfordring fortsatte han fire år til som radiofonichef. Da havde han været chef for radioen i 11 år. Atua-gagdliutit skrev følgende om ham: »Frederik Nielsen har i de 11 år udført et meget krævende arbejde. Det var ikke en let opgave at forsyne to vidt forskellige folk med såvel åndelig føde som underholdning. Mon det er ret meget galt at sige, at han har klaret opgaven med glans« (J. Fl. A/G. nr. 14. 1969).

Forfatteren, digteren og oversætteren

Det var efter at Fari gik på pension, at han for alvor begyndte at skrive. Dette betyder dog langtfra, at han ikke havde beskæftiget sig med bøger i den foregående tid.

Som allerede nævnt var han en meget produktiv digter i 20'erne i Nuuk. Han skrev sin første roman Tuumarsi – en familiesaga – der udkom i 1934. Han var produktiv som oversætter, hvor han bl.a. oversatte Finn Gad's og F. Damgaard's »kommunisme, fascisme og nationalisme« (1938). Knud Oldendow's: »Naturfredning i Grønland« (1937). I 1939 kom han med i redaktionsgruppen, som arbejdede med den store »Dansk grønlandske ordbog«, som dog først udkom i 1960. Han redigerede en grønlandsk sangbog »sange og salmer for børn«, som udkom første gang 1940. (Gentryk udvidet 1945 og '51). Hans egen digtsamling »Qilak, nuna, imaq« udkom i '43, og »Arnavaraq« i '48. I 1954 udkom hans bog om »Kongebesøget 1952«. Han redigerede og udgav »unikkaartuartoq Ungaaralak«, fangeren

Johannes' erindringer i 1955. Og i 1957 udkom hans oversættelse af Hans Kirk's roman »Fiskerne«, hurtigt fulgt op af Bjørnson's »Arne« i 1958.

Hans digtsamling »Qilak, nuna, imaq, allallu« (udvidet version fra '43) udkom i 1962. Oversættelserne af H. C. Andersens »Eventyr og fortællinger« udkom i '60 og '65. Hans oversættelse af Knud Krogh's »Nordboernes Grønland« i 1961. Hans oversættelse af »H. M. S. Ulysses« af Maclean udkom i 1963. Og på sin 60 års fødselsdag udgav han sin egen bog: »Foredrag og andre offentlige taler«. I den anledning blev han interviewet i A/G, og om sproget og litteraturen sagde han:

»Vi er de eneste eskimoer, der ejer egen litteratur, og denne litteratur bør gøres endnu større. Den grønlandske litteratur vil også være medvirkende til bevarelsen af det grønlandske sprog. Man bør benytte det grønlandske sprog så længe der findes grønlandere« (F. N. A/G nr. 19, 1965).

På sin 60 års fødselsdag havde Fari endnu ikke besluttet sig til, hvornår han ville gå på pension, og hvor han ville tilbringe den. Men at han ikke betragtede pensionsalderen som den tid, hvor han skulle holde op med at arbejde, stod det ganske klart i samme interview: »Jeg kommer aldrig til at mangle arbejde. Jeg ved heller ikke om jeg bliver pensionist. Vi ved heller ikke om vi forbliver i Grønland eller om vi flytter til Danmark, hvis jeg bliver pensionist. Men mit arbejde som pensionist kan jeg udføre hvor som helst«. (A/G. nr. 19. '65).

Hans arbejde som pensionist blev hans romaner om den store folkevan-

Den travle pensionist i sin lejlighed i Lyngby. Foto: Søren Madsen, Alfa Foto.

dring fra Amerika til Grønland og det grønlandske folks historie frem til 1921, nemlig bøgerne »Ilissi tassa nunassarsik« (1970), »Siulittuutip eqquunnera« (1982) og »Inuiaat nutartikkat« (1983).

Mens han skrev på de to sidste romaner udgav han sin erindringsbog »Uvd-luvne ingerlavigisavne«. En historisk skildring af tiden fra 1905 frem til 1975, hvor han så tilbage på de første 70 år af

Fari deltog ivrigt i »Ældrekonferencen« i Sisimiut i 1983. Her en hyggelig snak i kaffestuen på Knud Rasmussenip Højskolia, hvor konferencen blev afholdt. Foto: Mike Siegstad.

sit liv. Han portrætterede sin oldefar Frederik Valentin Nielsen og hans samtid i bogen »Napaaq«, der udkom i 1977. Napaaq var dansk udligger i Qoornoq og var gift grønlandsk, og det var fra ham Fari havde fået sit danske blod. Og Fari's oversætter af udvalgte danske digte, fra Kingo til Kaj Munk udkom i 1980.

Flere andre af Fari's arbejder indenfor skøn- og undervisningslitteraturen kunne havde været nævnt. Men blot disse som eksempler på »Puillasoq pikiasoq« (Kilden der vælder frem – som han kaldte en grønlandsk digtsamling han redigerede i 1969) i Frederik Nielsens hjerte.

Et portræt af Fari vil være ufuldkommen, såfremt man ikke nævner hans hengivenhed til den grønlandske kristne menighed. Han var med i det udvalg, som havde til opgave at forny den grønlandske salmebog. Den nye salmebog brugt første gang i 1971 ved højtideligheden omkring 250 året for Hans Egedes ankomst. Og idag er han med i arbejdsgruppen, som er igang med at lave en ny grønlandsk oversættelse af Bibelen. Og hvem af os tænker på ham, når vi ved juletid rejser os op for at synge »Guuterput« stående, uden akkompagnement? »Det var i 1936, da jeg var på juleferie i Nuuk, jeg luftede min tanke første gang for organist Jonathan Peter-

sen: Når vi priser vores konge plejer vi at rejse os op og synge kongesangen stående og uden akkompagnement. Derfor ville det også være rigtigt om vi pristede vores herre i himlen med at synge »Guuterput« stående, flerstemmigt og uden orgel«.

Drøm og virkelighed

Frederik Nielsens forfatterskab rummer både drøm og virkelighed. Hans egne værker er bygget op af eventyr, myter, sagn og historiske kilder og hans egne oplevelser. Hvornår det er virkelighed eller drøm kan nogle gange være svært at skelne, og jeg tror, at Fari selv har svært ved det.

I sin erindringsbog »uvdluvne ingerlavigisavne« skrev han, at han ofte tog op til bakken og nød synet af sine omgivelser. Han kom ind på Ilinniartissuaq i 1921 – 200-året for Hans Egedes ankomst. Og han byggede sin erindringsbog op fra den tid.

Hans fortællinger om det grønlandske folk sluttede netop år 1921. Og på samme bakke sad en ung kateketstuderende og filosoferede over fremtiden. Denne unge kateket-elev var efterkommer af Ulfunâq's barnebarn, der bragte skibet med fredsbudskabet til Grønland, og han var igen efterkommer af den store åndemaner Avataq, der for mange generationer siden bragte sit folk til det store land, hvor de kunne leve i fred. Og ligheden mellem de to hovedpersoner i drømmen og i virkeligheden er slående. Sin fortælling om det grønlandske folk lod Fari slutte på følgende måde:

»En aften sad en af kateket-eleverne, som var efterkommer af Ulfunâq – og

Allerede som barn havde Fari let ved at forme ord, og den evne har han bevaret hele livet. Fari former stadig ordene, – forhåbentlig mange år fremover.

Foto: Søren Madsen, Alfa Foto.

dermed også Avataq på sin sædvanlige plads oppe på bakken og tænkte på de mange begivenheder, han i sin uddannelse havde hørt om. Og pludselig hørte han sig selv højt fremsige et af sine egne digte, som lyder således:

Mit land! Hvorledes er din fremtid?
Mon nogen ved om den bliver ond?
Bliver den god? Hvem ved det?»

(Frk. Nielsen: Det nye folk. p. 212).

Hvor ikke andet er anført er citaterne i anførselstegn hentet fra Frederik Nielsens bog »Dage i mit liv« (Det grønlandske forlag 1975).

Frederik Nielsen

N.F.S. Grundtvigip
TUSSIUSIAI

KALAALLISUUNNGORTITAT

I anledning af 80-årsdagen udgav Pilersuiffik, Hjemmestyrets Skolebogsförslag, i efteråret 1985 Fari's gendigtning af en række Grundtvig-salmer. Hans Lyngé stod for bogens forside, og elever fra Grønlands Kunsthøjskole i Nuuk udførte bogens mange illustrationer under vejledning af Jessie Kristensen, Bodil Kaalund og grafikerens Knud Rask.